

- Posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky
- Školsky významné nedostatky ve struktuře schopností

■ Zahájení školní docházky - školský zákon 561/2004 Sb., par. 36: odst. 3:

- povinná ŠD začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne 6 roku věku, pokud mu není povolen odklad.
- dítě které dosáhne 6 roku věku době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné ŠD již v tomto školním roce, je-li tělesně a duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce.

- Není-li dítě po dovršení 6 roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné ŠD o 1 školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře.
- Začátek povinné ŠD lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší 8 rok věku.

- Úkolem poradenského psychologa je:
 - posoudit způsobilost dítěte k zahájení ŠD,
 - zvažovat, jaký vzdělávací program je v rámci ZŠ pro dítě vhodný – v jakém typu základní školy se bude dítě vzdělávat:
- Základní školy pro děti:
 - s vadami řeči
 - s vadami sluchu, zraku, či
 - s lehkou mentální retardací
 - s hlubokým mentálním postižením
 - základní škola speciální: pro děti s autismem a kombinovanými vadami

- Současné nároky na dítě při nástupu do školy jsou velmi vysoké, a to zejména v následujících oblastech:

- rozumové předpoklady
- celková psychosociální zralost:
 - dostatečná práce schopnost
 - kvalitní úroveň koncentrace pozornosti
 - kooperace s učitelem i spolužáky, aj.

- Podnět k dotazu na nástup do školy přichází k poradenskému psychologovi od:
 - rodičů dítěte
 - učitelek v MŠ
 - dětského lékaře

SKLADBA VYŠETŘENÍ K ODKLADU ŠD:

- Anamnéza
- Posouzení chování dítěte během vyšetření
- Úroveň vyjadřování
- Vyšetření kognitivních předpokladů
- **percepční úroveň**
- **lateralita**
- **kresba**
- Další dovednosti a znalosti
- Závěrečný rozhovor

POSOUZENÍ CHOVÁNÍ DÍTĚTE BĚHEM VYŠETŘENÍ:

- ❑ sledujeme adaptaci na nové prostředí (jakým způsobem dítě navazuje kontakt, zda je schopno odpoutat se od dospělé osoby která jej doprovází...)
- ❑ sledujeme emoční projevy (pokud se objeví – úzkost, strach, pláč, nedostatečný odstup, vzdor, odmítání...)
- ❑ všímáme si jakým způsobem se dítě staví k plnění zadaných úkolů (úroveň spolupráce, zájem, motivace, zda vyžaduje pomoc, zda je zvědavé...)
- ❑ sledujeme rychlost a kvalitu práce, úroveň koncentrace pozornosti, způsoby řešení úkolů...

■ SLEDOVÁNÍ ÚROVNĚ VYJADŘOVÁNÍ:

- formální stránka řeči: správnost výslovnosti či případná vada řeči, schopnost artikulace (opožděný vývoj expresivní, či receptivní složky řeči, zadrhávání, huhňavost, balbuties...)
- obsahová stránka řeči: dítě by mělo být schopno krátkého vyprávění, posuzujeme i celkový mluvený projev dítěte – včetně výslovnosti

VYŠETŘENÍ KOGNITIVNÍCH PŘEDPOKLADŮ

- Využíváme standardizované testy vhodné pro tuto věkovou skupinu:
 - Wechslerovy škály (WISC III, PDW)
 - testy Stanford-Binet (Terman-Merill)
 - Kaufmanova škála psychického vývoje (u nás k dispozici pouze experimentální verze)

PERCEPČNÍ ÚROVEŇ

- Zraková diferenciacie: Edfeldův reverzní test (úkolom dítěte je rozeznat, zda předložené tvary jsou stejné, či nikoliv)
- Sluchová diferenciacie, analýza a syntéza: Matějčkovy zkoušky (auditivní rozlišování by mělo být před nástupem do školy plně rozvinuto, předškolák by měl být schopen základů sluchové analýzy a syntézy – umět složit slabiku či jednoduché slovo a poznat počáteční hlásku ve slově. Důležitou roli sehrává i schopnost rytmizace)

LATERALITA

- Zjištění laterality: využitím zkoušky laterality, která obsahuje 10 (a 2 náhradní) různých zkoušek pro ruku a zkoušky pro oko.
- Pokud jsme informováni, že dítě střídá obě ruce, necháme je nakreslit obrázek pravou i levou rukou, vhodný je i Kern-Jiráskův kresebný test.
- Stanovíme typ laterality:
 - souhlasný
 - zkřížený
 - nevyhraněný

KRESBA

- Vhodné jsou standardizované postupy , obvykle volíme Kern-Jiráskovu metodu:
 - kresba postavy
 - napodobování písma
 - napodobování teček
- Kresbu analyzujeme a posuzujeme s ohledem na:
 - grafomotorickou obratnost
 - obratnost jemné motoriky
 - úroveň zrakového vnímání a představivosti
 - posuzujeme její obsahovou bohatost, množství detailů a vývojovou úroveň

DALŠÍ DOVEDNOSTI A ZNALOSTI

- **Jak se dítě orientuje v prostoru** (zda pozná základní prostorové pojmy nahore x dole, vpředu x vzadu, pravá x levá...daleko x blízko, větší x menší)
 - **Základy orientace v čase** (ráno, večer, event. i dny v týdnu x víkend...)
 - **Rozlišování barev**
-

ZÁVĚREČNÝ ROZHOVOR

- S výsledkem vlastního psychologického vyšetření seznámíme rodiče, sdělíme jim své rozhodnutí a probereme všechna pro a proti.
 - Pokud navrhujeme odklad ŠD nabídneme rodičům současně metody, jejichž prostřednictvím by měli v průběhu roku dítě stimulovat v oblastech, které je třeba rozvíjet.
-

NÁMĚTY K ROZVOJI PERCEPČNÍCH FUNKCÍ PRO RODIČE

- Rozvoj grafomotoriky: kreslení jednoduchých linií na velkou plochu, ve stoje, s různými typy náčiní. Postupně uvolňovat celou paži od ramene k zápěstí + vhodné tužky (nejlépe trojhranné).
- Rozvoj jemné motoriky: lego, stavebnice, skládačky, pomoc s domácími pracemi, navlékání korálek, atpod.

- Rozvoj řeči: dítě vést k vyprávění, číst mu knihy a povídat si o nich, podněcovat ho k bohatosti vyjadřování.
- Eventuálně doporučit spolupráci logopeda.
- Laterality: u dětí s nevyhraněnou lateralitou ruky využíváme rozcvičovací cvičení, které provádíme oběma rukama. Dítě nenutíme, necháme si je vybrat, kterou rukou bude chtít pracovat.
- U leváků dbáme na dobré držení ruky, aby se neobjevoval tzv. „drápovitý úchop“

- Rozvoj sluchové analýzy a syntézy: pomáháme prostřednictvím různých her, vytleskávání, skládáním prvního, nebo posledního písmena, či hádáním, zda je písmenko ve slově obsaženo.
- Zraková diferenciace: využíváme různé obrázky v dětských časopisech, kde děti hledají rozdíly, skládáme jednoduché puzzle, obrázkové stavebnice...můžeme cvičit i postřeh, existují i různé ucelené stimulační programy – Metoda dobrého startu (Swirkozsová), které se nabízejí dětem s odkladem ŠD.

ČINITELE PODPORUJÍCÍ ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST (Plocek, 1986)

- 1) odpovídající úroveň vyspělosti poznávacích funkcí
 - 2) předpoklady týkající se práce schopnosti
 - 3) osobnostní zralost dítěte
-

ČINITELÉ BRÁNÍCÍ ÚSPĚŠNÉMU PRŮBĚHU ZAHÁJENÍ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

- Ad 1) v oblasti poznávacích funkcí:
 - nižší úroveň obecného rozumového nadání
 - nevyváženost jednotlivých složek nadání
 - průběhové zvláštnosti kognitivních funkcí – psychické tempo, schopnost flexibility – rigidita
- Ad 2) v oblasti práce schopnosti:
 - nízká schopnost záměrně-volní, tedy koncentrace pozornosti, snížená úroveň motivace
 - nízká odolnost vůči únavě, nutnost rychlého střídání činností, slabá odolnost vůči rušivým vlivům
- Ad 3) problémy související se strukturou osobnosti:
 - nezralost emocionální složky, nezralost volní složky, sociální chování dítěte, které nevyhovuje školním požadavkům

KATEGORIE DĚTÍ NEJČASTĚJI OHROŽENÝCH V DUŠEVNÍM ZDRAVÍ ZAHÁJENÍM ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

- Děti s rysy předškolní psychické struktury
- Děti s lehkým vývojovým opožděním
- Děti s významným vývojovým opožděním
- Děti s nerovnoměrným rozvojem nadání
- Děti s významnými osobnostními zvláštnostmi
- Děti s disharmonickým vývojem osobnosti
- Děti s deprivacním syndromem
- Děti s projevy neuroticismu
- Děti s výraznou somatickou symptomatologií
- Děti z rodin procházejících krizí